

Iedereen moet mee kunnen doen

‘Menselijke waardigheid is de basis voor samenwerking’

Brief van de R.-K. bisschoppen van Nederland

bij gelegenheid van de verkiezingen voor de Tweede Kamer op 22 november 2023

Op 22 november kiezen we de leden van de Tweede Kamer. Samen met u willen we als gelovige burgers nadenken over het goede wat we voor de samenleving kunnen doen door onze stem te gebruiken. We staan voor grote uitdagingen en er ontwikkelen zich ingrijpende visies op het mens-zijn. Met het oog op de verkiezingen willen we daarbij samen met u stilstaan.

Wat goed is voor allen

Hoe we als gelovige burgers vanuit ons geloof en verantwoordelijkheid tegen het leven en het samenleven aankijken bepaalt hoe we Nederland willen inrichten. Dat we in een democratie leven betekent niet alleen dat we mogen stemmen, maar ook dat we dat doen met het oog op wat goed is voor allen en niet alleen met het oog op wat goed is voor onszelf. Paus Franciscus noemt dat “een beter soort politiek, een politiek die werkelijk ten dienste staat van het algemeen welzijn” (Fratelli tutti 2020, nr. 154).

Deze ‘betere’ politiek streeft het algemeen welzijn na door de waardigheid te erkennen van iedere mens en de solidariteit die we allemaal delen. Die erkenning helpt politici antwoorden te vinden op actuele uitdagingen en bij het inrichten van een samenleving waarin iedereen tot zijn recht komt. Daar is ook plaats voor hen die van elders komen, in nood verkeren en onze zorg vragen. Alle mensen zijn gelijk in waardigheid. Armoede, gebrek aan onderwijs en uitsluiting bedreigen die waardigheid. We hebben sociale regelingen nodig waardoor iedereen mee kan doen.

Menselijke waardigheid is de basis voor samenwerking en roept op tot het ontplooiën van talenten in vrijheid, gelijkheid, creativiteit en solidariteit. Er zijn afspraken nodig die de economie nog duidelijker op het algemeen welzijn richten. In de huidige samenleving wordt de waarde van mensen te vaak vanuit een eenzijdig perspectief markteconomisch bepaald. Dat verzakelijkt de contacten tussen mensen. Onze samenleving is geïndividualiseerd. De eenzaamheid waarin steeds meer mensen leven betekent dat we een samenleving van vreemden aan het worden zijn. Een mens kan zich echter pas goed ontwikkelen door en met andere mensen. Mens-zijn is altijd medemens-zijn.

Iedereen moet toegang hebben tot de voorzieningen. Bestaanszekerheid betekent niet alleen voldoende inkomen, maar ook ondersteuning van het gemeenschapsleven, ondersteuning van vrijwilligers en mantelzorgers, toegankelijke schuldhulpverlening, toegankelijk onderwijs, voldoende en betaalbare woningen en ondersteuning van gezinnen. Wetgeving en politiek beleid kunnen we beoordelen op hun uitwerking voor een samenleving waarin participatie, zorg en eerlijkheid beloofd worden.

Cultuur van het leven

Vanuit ons geloof kiezen we voor respect en gelijkwaardigheid. Daaraan ligt ten grondslag de onaantastbaarheid van het menselijk leven, ongeacht in welke staat of stadium het zich bevindt. Ons geloof in de waardigheid van iedere mens roept op tot het bevorderen en beschermen van een ‘cultuur van het leven’ waarin geen plaats is voor abortus, euthanasie en hulp bij zelfdoding. Iedere mens is door God gewild. Dat betekent dat de menselijke waardigheid niet afhangt van ziekte, gezondheid, levensverwachting of kwaliteit van het leven. Het idee dat geslacht niet aangeboren en niet onveranderlijk is wint terrein en wordt onderwezen op scholen als zelfbeschikking. Dit idee is onverenigbaar met de christelijke visie op het menselijk leven.

Gendertheorie

In alle sectoren van de samenleving wordt momenteel de meest vérgaande gendertheorie op grote schaal doorgevoerd. Deze gendertheorie veronderstelt dat de sociale rol van het man- of vrouw-zijn (het gender) volledig van het biologisch geslacht kan worden losgekoppeld. Het is duidelijk dat de genderrol onder invloed van sociale, economische en culturele factoren veranderingen kan ondergaan. Er zijn echter

constante elementen in de genderrol die uit het biologische geslacht voortvloeien. Deze vloeien ook voort uit het wezen van de menselijke persoon, omdat het lichaam een essentiële dimensie van de mens is. Deze constante elementen zijn de wederzijdse door God gewilde complementariteit tussen man en vrouw, het huwelijk, dat alleen tussen een man en een vrouw mogelijk is, alsook het vaderschap en moederschap. Daarom is een totale ontkoppeling van de genderrol en het biologische geslacht niet mogelijk. Paus Franciscus zegt hierover: “Het is onloochenbaar dat het biologisch geslacht (seks) en de maatschappelijke-culturele rol van het geslacht (gender) wel valt te onderscheiden, maar niet te scheiden van elkaar” (Amoris Laetitia 2016, nr. 56).

Zorg voor de schepping

Menselijke waardigheid en de zorg voor het milieu gaan hand in hand. Het is urgent verder te werken aan het duurzamer opwekken en zuiniger verbruiken van energie om de aarde leefbaar te houden en nog ernstiger schade te voorkomen. Versnelde wereldwijde samenwerking is essentieel om de klimaatcrisis aan te pakken (Laudate Deum 2023, nr. 42). De aarde is een gave van God, een gave die we willen koesteren en beschermen. Wie de schepping schendt, schendt daarmee de Schepper (Laudate Deum 2023, nr. 62-73). De energietransitie waar wij voor staan, is niet eenvoudig. Korte termijn denken biedt geen oplossing voor de ecologische crisis. Het vraagt om bezieling, dialoog over nieuwe benaderingen, visie op de toekomst en concreet handelen.

Cultuur van ontmoeting

Wij zijn zeer bezorgd over groeiende tegenstellingen en toegenomen angst in ons land vanwege conflicten elders in de wereld, waar met name joden alsook moslims in onze samenleving ten onrechte op worden aangekeken en er negatieve gevolgen van ondervinden. Dat er landgenoten zijn die niet meer herkenbaar over straat durven gaan en van wie huizen en gebouwen van samenkomst moeten worden beveiligd, is onacceptabel.

Velen voelen zich niet gezien. Een toenemend aantal mensen raakt verwijderd van de politiek. Onverschilligheid, boosheid, intolerantie en polarisatie verlammen onze gezamenlijke inzet voor het algemeen welzijn. Herstel van het vertrouwen in politici en het politieke proces vereist een brede visie op de toekomst waarin iedereen meegenomen wordt. Paus Franciscus pleit voor een ‘cultuur van authentieke ontmoeting’. Dat betekent volgens hem ook om “elkaar te respecteren en naar elkaar te luisteren, inclusief degenen met wie we het misschien sterk oneens zijn” (Paus Franciscus, toespraak wetgevers 26 augustus 2023). De Katholieke Kerk bekijkt de organisatie van de samenleving vanuit de ordening die God in de schepping heeft gelegd. Dat betekent ook dat we respecteren wat mensen zelf kunnen doen en inzetten op een sterk maatschappelijk middenveld. Van de overheid vragen we daarbij ondersteuning en bescherming. Paus Franciscus: “Het algemeen welzijn vereist de inzet van allen. Als iedereen zijn deel doet, en als niemand uitgesloten wordt, kunnen we goede relaties weer doen groeien op gemeenschapsniveau en op nationaal en internationaal niveau, en ook in harmonie met de natuur” (Laudato Si’, 2015, nr. 236). Algemeen welzijn wordt niet alleen bevorderd door het verbinden van mensen, maar ook door hen te verenigen in gezamenlijke projecten zoals Europa, dat begon als vredesproject door het opbouwen van vertrouwen en samenwerking.

Politici ontwikkelen beleid met concrete acties tot gevolg. Samen met hen en alle andere mensen willen we bouwen aan een samenleving gebaseerd op menselijke waardigheid, waar mensen omzien naar elkaar en waar iedereen mee kan doen. Verantwoordelijkheid, verbinding en solidariteit wortelen in geloof en worden gevoed door gebed. De taal van getuigenis en liefde verandert elke mens in een naaste. Iedereen verdient onze nabijheid. Samen met u staan we als gelovige burgers voor de principes van die boodschap van Christus in de samenleving. Vanuit onze opdracht het ‘zout der aarde’ te zijn maken we het verschil (Matteüs 5,13).

Baarn 2 november 2023

De Rooms-Katholieke bisschoppen van Nederland